

měl být poetismus. Stalo se tohoto roku. Ježto zesmutněl, byl považován za umírajícího, i počali mnozí pánové, velmi potěšeni, tahat rychle za provaz filosofických a etických kritérií, zvoníce mu hrany. Svě uznání neopomenuli mu projevít tím, že mu povolili ozdobnou rakev „formy“, o níž prý se zažíva snažil. Šlo však o záměnu. Živ je dosud onen poetismus, jenž poprvé jasně vymezil funkci poezie a pracoval podle tohoto jasného poznání; jenž opustil nalévání osobního bolestinství do rakví tradičních forem. Žije. Roste jen do mužných let v těžké době. Pohřbena byla však směšná a neškodná loutka epigonů. Ale to se netýká poetismu, pánové!

(ReD 1, č. 1, říjen 1927)

Exkluzivista — umělec pracující na esoterickém umění, má pro život druhého člověka bezobsažnou sterilitu a negaci. Ale vlastní mentalitě každého umělce, která bez jakýchkoliv romantických brýlí má rys anarchie, destrukce skutečnosti vlastní představou, hoví práce, jež je rozechvívána životem jako automobil svým motorem. Život je hra na smrt, a proto nás znudí papírové hry, které nikdy nezemrou, protože nebyly nikdy živý.

A kterékoliv pravé umění, které není zase nic jiného než novým životem nové zákonitosti a nového způsobu myšlení, má s oním prvním životem společného *člověka*, to podivné středisko sil, které chce žít stále živěji, plněji, hlouběji nebo moudřeji. Člověk je lomený ocelový hřídel, z něhož jdou teprve všechny transmise: do všedního života, do matematiky, do poezie. Je v každém tomto okruhu nový, a přece stejný: je živý. Jeho život je nejdokonalejší metafyzikou, která byla kdy vymyšlena v tomto světě složeném z věcí, z jejich tvarů a barev, z jejich proporcí i zvuků. Umělec, který místo toho jediného živého ve vesmíru naší zeměkoule, místo člověka, se oddá výhradně kouzlu tvaru a nevezme do své kombinace i život dávajícího člověka, stílí do dřevěného místo do živého lva, a jeho bázni se budeme smát. Nebudeme mu prostě věřit.

Umění je pro každého. A každý je pro umění. Každý je

chce konzumovat, protože je ventilem praktického života.

Poetismus měl být vzorným způsobem básnění. Vyloučil však právě jen jediný imperativ, imperativ etický a životní. Ale nabral jiné, které zatěžují víc. A je-li poetismus pouhou analýzou poezie, co pak?

To, co okouzluje na umění, toť možnost jiného, nového způsobu myšlení. Nebýt uzamčen věčně do stejných kauzálních řetězců. Vymknout se tíživému determinismu jevů a příčin a soudů.

Abstraktivisté přinesli nedávno maršrutu svého umění (jemuž pro stručnost říkáme absolutní), pravíce, že je jediným možným uměním revolucionářů v měšťáckém státě. A buďto tvrdí, že umění neustále více abstrahuje od života a má skončit stejně absolutně jako absolutní hudba, nebo pokládají tuto etapu za jakousi přípravu, za technickou přípravu pro příští socialistické umění.

A tak zde opět narážíme na tutéž otázku, otázku formy. Lyrismus a emotivita formy jsou povýšeny na jediný úkol umění, ba jsou pokládány u nás za jediné možné umění.

Zdá se mi, že umění poetistní se nesmírně podobá rovnicím analytické geometrie: $ax + by + c = 1$. Je to hra zformovaných představ, jakýchsi standardů, a hra forem. Je na ni potřeba matematického žaludku, aby nebyl přesycen touto tónovanou kombinatorikou forem. Ne, pánové, to není neschopnost vnímat formu, říkám-li to, tohle je jen odpor k heslům: „Umělec musí“ a „Umělec nesmí“, a je lhostejno a stejné, je-li smysl jejich moralistní nebo poetistický.

Formule $ax + by + c = 1$ je konstantní a rovnovážná formule, v níž x se mění v poměru k y . Ať dosadíte jakákoliv čísla, rovnice vyjde.

A je mnoho např. básní nebo divadel, jež nejsou ničím jiným než takovýmto dosazováním nových symbolů do rovnice básně. Bylo by to docela pěkné — kdyby to nebylo standardem něčeho, co nemá standard, mechanizováním nemechanizovatelné práce, a kdyby to touto svou mechanizací nebylo napolo směšné a napolo nudné. Pojem ani obsah toho,

co nazýváme básní, se nerozšiřuje objevem poetistické básně, naopak, zužuje a sužuje se. Koneckonců nerozeznáte Jaroslava Vrchlického od poetisty, nedovede-li ovšem využít své řeči k vyslovení tak osobních senzací i tak všeobecných pocitů jako Seifert, a dá-li se zlákat jako jiní mořem představ k jejich popisování. I vysloveně básnický duch s fantazií stále schopnou práce upadá v roli jakéhosi ceremoniáře všech krás světa, místo aby byl básníkem těchto krás. Připadá mi to někdy jako naivní pokusy nahradit zvukový les džezorchestru jediným klavírem nebo ještě spíše — mechanickým orchestrionem.

Poetismus není uměním nové formy, ale zabsolutněním formy staré. Skutečná, veliká nová forma nevyroste nikdy jinak než zcela konkrétně a za účasti ideje. (Hnutí surrealistické, tento západní expresionismus, je přesným dokladem hladovosti po námětu až duchovém, snad po jakési metafyzice skutečnosti.) Poetismus je eklekticismus, více, je schéma umění. Proto v něm slyšíte tolik náher a náznaků na veliké básníky, takže budeme mít pomalu českého Rimbauda, českého Apollinaira a koho ještě, ale poezie zůstává přitom jalová. Prostě to se Apollinaire, Rimbaud a ti ostatní transponují do poetického schématu, čili: do konstantní rovnice se dosazují stále menší čísla. Poetismus nebyl jen rozpomenutím se poezie na sebe samu, byl i vniknutím schématu a standardu do její geometrie emocí. To, co se osvědčuje v průmyslu, neosvědčuje se ovšem zde. Umění je věc příliš konkrétní.

Moderní umělec má srdce rekordmanovo. Pracuje systematicky na svém „umění“, aby každého dne mohl lámat svůj vlastní rekord. Vedle objevu metodického objev umělecký. Jsou stejně odděleny, jako se od sebe liší účelnost a krása věcí, jež mohou, ale nemusí být lícem a rubem. Pokládat metodiku konstruktivismu za konstruktivní umění je diletantský omyl, a raději vylučme konstruktivismus z umění a ponechme jej jeho metodice, než abychom tu měli ismus a s ním i šablonu. Lidé, kteří konstruktivní metodiku pokládají za umění, jsou stejně naivní jako eklektičtí: do konstanty rovnice lze ovšem vsunout každý klad minulého umění, ale k práci na nové kon-

stantě umělecké se matematika hodí pramálo. Zkušenost nechrání před omyly ani netvoří sama ze sebe. Jinak budeme za umění považovat pedantskou kombinatoriku starých tvarů.

(Host 7, č. 2, listopad 1927)

Těm, kdož letos prohlásili, že poetismus je mrtev, říkáme, že přišli se svým objevem pozdě, neboť rozmanití Rutteové, Kodíčkové et consortes jej přece ubili hned při vzniku, anebo příliš záhy, či příliš nečas, prohlásivše za mrtvolu hnutí v roce, kdy vychází řada básnických sbírek Nezvalových a především jeho Akrobat, kdy se tiskne Bieblova kniha S lodí, jež dováží čaj a kávu, kdy vyšel Seifertův Slavík zpívá špatně, kdy F. Halas debutuje nadějně svou Sepíí, kdy Vančura překvapuje svou dramatickou básní Učitel a žák, kdy Zavadova úspěšná Panychida svědčí spíše o novém obohacení než o zániku poetismu! Ohlašovat zánik poetismu čas od času stává se nevinnou zábavou pseudokritiků, kteří netuší, že obecenstvo není tak pošetilé, aby nevědělo, že opravdu mrtvé je jen to, o čem se už nikdy nemluví. Fakt, že poetismus byl hrubě exploatován přečetnými epigony a plagiátory, kteří nepochopili vůbec podstatu jeho poslání a drželi se jen klamného povrchního zdání, je sice i nám trapný, ale není důkazem zániku poetismu — spíše naopak! Není náhodou, že ti „kritikové“, kteří prohlásili „úmrtí poetismu“, byli sami většinou „podešvovými“ epigony jeho estetiky. Jak směšně vypadá kampaň proti poetismu, o níž se Píša domnívá, že ji vyhrál, v knize Směry a cíle, jak směšné je mudrování Fraenklovo, Götzovo a jiných, když zároveň se vzrůstající silou, intenzitou a bohatstvím poetismu probouzí se o toto hnutí zájem ciziny. W. Giusti uveřejnil v Rivista di Letterature slave informativní článek